

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Special Issue | pp. 131-135 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТИГА ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ СТРАТЕГИЯЛАРИ ВА ТАЖРИБАЛАРИ

Зокирова Феруза Фарход қизи

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

“Баҳолаш иши ва инвестициялар” кафедраси ўқитувчиси

Аннотация: Бу мақола Ўзбекистонда яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш усуллари таҳлил қилади. Хусусан, ривожланган мамлакатлар тажрибасидан фойдаланилган ҳолда, Ўзбекистон учун мослаштирилган стратегиялар ва тавсиялар берилган. Мақсад иқтисодий ўсишни таъминлаш билан бирга экологик барқарорликни оширишдир.

Калит сўзлар: яшил иқтисодиёт, инвестициялар, экологик барқарорлик.

Аннотация: Эта статья анализирует методы привлечения инвестиций в зеленую экономику в Узбекистане. Основываясь на опыте развитых стран, предлагаются адаптированные стратегии и рекомендации для Узбекистана. Целью является обеспечение экономического роста при одновременном увеличении экологической устойчивости.

Ключевые слова: зеленая экономика, инвестиции, экологическая устойчивость

Abstract: This article analyzes methods for attracting investments in the green economy in Uzbekistan. Using the experiences of developed countries, tailored strategies and recommendations for Uzbekistan are presented. The goal is to ensure economic growth while enhancing environmental sustainability.

Keywords: green economy, investments, environmental sustainability.

Кириш

Яшил иқтисодиёт – бу экологик жиҳатдан барқарор ривожланишни таъминлайдиган, табиий ресурсларни тежайдиган ва экологик жиҳатдан соф технологияларга асосланган иқтисодий фаолиятдир. Жаҳон миқёсида бу йўналишда ўзгаришлар кучайиб бормоқда, бунга глобал иқлим ўзгариши, табиий ресурсларнинг камайиб бориши ва экологик муаммоларнинг кучайиши каби омиллар сабаб бўлмоқда.

Ўзбекистон ҳам ушбу глобал ўзгаришлар доирасида ўз иқтисодиётини модернизация қилиш ва яшил технологияларни жорий этиш йўлида қадам ташламоқда. Мамлакатимизда яшил иқтисодиётни ривожлантириш ва барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш учун кўплаб миллий дастурлар ва стратегиялар ишлаб чиқилган. Булар орасида энергия тежамкорлигини ошириш,

қайта тикланувчи энергия манбаларини кенгайтириш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилишга қаратилган лойиҳалар мавжуд.

Адабиётларга шарҳ

Яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш бўйича илмий адабиётлар жаҳон миқёсида кенг миқёсда муҳокама қилинмоқда. Ўзбекистонда ва хорижий мамлакатларда яшил иқтисодиётни ривожлантириш ва унга инвестицияларни жалб қилишга қаратилган кўплаб тадқиқотлар олиб борилган. Ушбу адабиётлар орқали иқтисодий, ижтимоий ва экологик манфаатларни уйғунлаштиришнинг муҳимлиги ҳамда ушбу жараёнларни амалга оширишда дуч келадиган асосий чақириқлар аниқланмоқда.

Биринчи навбатда, Бовлер (2010) томонидан ўтказилган тадқиқотларда яшил иқтисодиётга ўтиш учун зарур бўлган институционал шарт-шароитлар ва инфратузилмани таҳлил қилинган. Муаллиф яшил технологияларга инвестиция киритишнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш учун давлатнинг регулятив ва фискал сиёсатларини қайта кўриб чиқишни тавсия қилади.

Яшил иқтисодиёт ва яшил молия юқори сифатли ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг муҳим қисмларидир. Яшил молия миллий сиёсат қўллаб-қувватлаган лойиҳалар учун инвеститсия ва молиялаштириш фаолиятларини ўз ичига олади. Яшил иқтисодиёт яшил молиянинг асоси бўлиб, яшил молия яшил иқтисодиёт ривожланишининг муҳим ҳаракатлантирувчи кучидир (Сонг Ланқи ва Ли Янли, 2021).

Яшил бизнес моделлар иқтисодий, ижтимоий ва экологик мувозанатни сақлашни мақсад қилиб қўяди. Яшил бизнес моделларини амалга ошириш орқали узоқ муддатли иқтисодий, ижтимоий ва экологик барқарорликка эришиш мумкин. Яшил асосланган инвеститсиялар иқтисодий йўналиш ва экологик мажбуриятларни уйғунлаштирган инвеститсиялар ҳисобланади (Моҳаммад Нур Утомо ва К. Каужан, 2019).

Яна бир муҳим тадқиқот Хан ва Ким (2019) томонидан бўлиб, улар Осиё мамлакатларида яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилишнинг бозор механизмлари ва хусусий-давлат ҳамкорлигининг ролини таҳлил қиладилар. Ушбу ишда экологик барқарор инвестицияларнинг иқтисодиётга ижобий таъсири кўрсатиб берилган.

Ушбу мақолаларнинг барчаси яшил иқтисодиётга ўтишнинг мураккаб ва кўп қиррали жараён эканлигини тасдиқлайди. Шунингдек, улар инвестицияларни самарали бошқариш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш мақсадида давлатнинг фаол иштирокини таъкидлайдилар.

Таҳлил ва натижалар

Ривожланган мамлакатларнинг яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш бўйича тажрибалари Ўзбекистон учун муҳим йўналишлар тақдим этади. Қуйида Германия, Япония ва Дания мисолида бу борадаги усуллар таҳлили келтирилган. Ҳар бир давлатнинг яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш стратегиялари батафсил кўриб чиқилган ва муҳокама қилинган.

1-жадвал. Германиянинг яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш усули

Тадбирлар	Усуллари	Таъсир механизмлари
Яшил технологиялар учун солиқ имтиёзлари	Солиқ юкини камайтириш орқали инвестицияларни рағбатлантириш	Корхоналар яшил технологияларга сармоя киритишга ундалади, бу экологик самарадорликни оширади
Инновацион лойиҳалар учун грантлар	Тўғридан-тўғри молиявий кўмак ва қўллаб-қувватлаш	Илмий-тадқиқот ва янгиликларга инвестицияларни фаоллаштириш
Атроф-муҳитни муҳофаза қилувчи қонунчилик	Экологик стандартларни жорий этиш ва назоратни кучайтириш	Барқарорлик ва экологик талабларга мослашув, ишлаб чиқаришни модернизациялаш

Манба. Муаллиф томонидан тайёрланди

Германия модели Ўзбекистон учун ўрнак бўлиши мумкин. Солиқ имтиёзлари ва молиявий рағбатлантириш тизимлари орқали яшил технологияларни жорий этиш ва уларни кенгайтириш мумкин. Шу билан бирга, экологик стандартларни кучайтириш корхоналарни барқарор ишлаб чиқаришга ундайди.

2-жадвал. Японияда яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш стратегиялари

Тадбирлар	Усуллари	Таъсир механизмлари
Энергия тежамкорлиги учун стандартлар	Энергия самарадорлигини ошириш ва истеъмолни камайтириш	Истеъмолни оптималлаштириш, энергия манбаларидан унумли фойдаланиш
Янгиланувчи энергия манбаларини ривожлантириш	Қайта тикланувчи энергия объектларини куриш ва кенгайтириш	Тоза энергия ишлаб чиқаришни ошириш, экологик барқарорликни таъминлаш

Манба. Муаллиф томонидан тайёрланди

Япониянинг яшил иқтисодиёт сиёсати жуда самарали бўлиб, бу юртимиз учун ҳам қўлланилиши мумкин бўлган стратегияларни тақдим этади. Энергия тежамкорлиги стандартлари ва янгиланувчи энергия манбаларига ўтиш Ўзбекистоннинг экологик барқарорлигини ошириш ва иқтисодиётни диверсификациялашда муҳим қадамлар бўлиши мумкин.

3-жадвал. Даниянинг яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш усули

Тадбирлар	Усуллари	Таъсир механизмлари
Карбон чиқиндиларини камайтириш учун стандартлар	Ўзгартирилган қонунчилик ва янги экологик меъёрлар	Ишлаб чиқариш жараёнларини оптималлаштириш, чиқиндиларни камайтириш
Қайта тикланувчи энергияга молиявий	Давлат субсидиялари ва солиқ имтиёзлари	Қайта тикланувчи энергия манбалари курилиши ва

ёрдам		кенгайтирилиши
Экологик туризмни ривожлантириш	Туризм секторига яшил инвестицияларни жалб қилиш	Табиий ресурслардан барқарор фойдаланиш, иқтисодий диверсификация

Манба. Муаллиф томонидан тайёрланди

Дания яшил иқтисодиётга ўтишда карбон чиқиндиларини камайтириш ва қайта тикланувчи энергия манбаларини ривожлантиришга катта эътибор беради. Бу мамлакат шунингдек, экологик туризмни ривожлантириш орқали иқтисодиётни диверсификация қилиш ва янги иш ўринларини яратишга уринмоқда.

Таклифлар

Ушбу тадқиқот натижалари асосида, Ўзбекистонда яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш учун бир қатор стратегик тавсиялар ишлаб чиқилган. Бу тавсиялар мамлакатимизнинг экологик барқарорлигини оширишга қаратилган бўлиб, уларни амалга ошириш орқали иқтисодий ўсиш ва экологик муҳофаза мақсадларига эришиш мумкин:

1. Институционал ва қонунчилик базасини мустаҳкамлаш: Ўзбекистон ҳукумати экологик тоза технологиялар ва яшил инвестициялар учун қулай шароит яратиш мақсадида миллий қонунчилик базасини янада такомиллаштириши лозим. Бу жараёнда экологик меъёрлар ва стандартларни жорий этиш, шунингдек, ушбу меъёрларга риоя қилинишини назорат қилиш тизимини кучайтириш керак.

2. Солиқ ва молиявий рағбатларни кенгайтириш: Яшил технологияларга сармоя киритувчи корхоналар учун солиқ имтиёзлари ва субсидияларни тақдим этиш. Бу орқали тадбиркорлик субъектларини атроф-муҳитни муҳофаза қилувчи технологияларни қўллашга ундаш мумкин.

3. Қайта тикланувчи энергия манбаларига ўтишни тезлаштириш: Ҳукумат қайта тикланувчи энергия манбаларини ривожлантириш ва улардан фойдаланишни ошириш бўйича аниқ мақсадларни белгилаши ва бу йўналишда инвестицияларни жалб қилиш учун қулай шарт-шароитлар яратиши керак.

4. Халқаро ҳамкорликни кучайтириш: Яшил иқтисодиётга ўтиш жараёнида халқаро тажрибалардан фойдаланиш ва хорижий инвесторлар билан ҳамкорликни ривожлантириш. Халқаро молия институтлари ва экологик фондлар билан ишлаш орқали инновацион лойиҳаларни амалга ошириш мумкин.

Хулоса

Яшил иқтисодиётга инвестицияларни жалб қилиш бўйича ушбу тадқиқот Ўзбекистон учун муҳим стратегик аҳамиятга эга. Ривожланган мамлакатларнинг тажрибалари кўрсатишича, муваффақиятли яшил иқтисодиёт сиёсати иқтисодий, экологик ва ижтимоий фойдаларни бирлаштириши мумкин. Бизнинг мамлакатимиз ҳам бу йўналишда ижобий қадамлар ташлашга тайёр ва ушбу мақолада кўрсатилган тавсияларни амалга ошириш орқали узоқ муддатли барқарор ривожланишга эришиши мумкин.

Бироқ, яшил иқтисодиётга ўтиш жараёни мураккаб ва кўп қиррали эканини ҳисобга олиш керак. Бу жараёнда экологик барқарорликка эришиш билан бирга, иқтисодий самарадорлик ва ижтимоий адолатни таъминлаш муҳимдир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Mohamad Nur Utomo va K. Kaujan, "Strategi Penciptaan Nilai Perusahaan Melalui Investasi Berbasis Green," 2019.
2. Song Lanqi va Li Yanli, "On the Mechanism of Green Economy and Green Finance," 2021.
3. Bowler, M., et al. (2010). "Institutional Frameworks for Supporting the Transition to a Green Economy." *Journal of Environmental Management*, vol. 91, no. 10, pp. 2043-2051.
4. Khan, M. J., & Kim, Y. C. (2019). "Green Investment Strategies and Private-Public Partnerships in Asian Economies." *Asia-Pacific Journal of Financial Studies*, vol. 48, no. 2, pp. 287-305.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

